

TSÁSZÁRI KIRÁLYI FELSÉG
 ENGEDÉLYSEL NEM VÉL.

(39.)

Költ *Bétsben*, Szent András - Havának
 (Novembernek) 12-dik napján, 1793-dik
 Eszterdőben.

Hadi Környülállások.

Az általunk már két ízben, t. i. *Hírmon-
 donknak* 642, és 650-dik, 's következő
 lapjain le-írtt *Wantzenau* verekedésről,
 közlünk még némelly környülállásokat,
 mellyeket, több más környülállásokkal
 együtt, magától a' Kurirtól, Gr. *Kinszky*
 Kapitánytól értettünk: — Nem 8 ágyukat,
 (mint a' Hadi Kantzellária által először ki-
 adott Tudósításban, és ez után *Hírmon-
 donknak* 643-dik lapján is volt ki-téve);

U u

hanem tizennyóltzat nyertünk a' Frantziák-
 tól az említett verekedésben. Az el-esett
 Frantziák között sok 14 és 60 elztendő
 embereket látott a' Kurir Úr a' földön
 heverni. Úgy véli, hogy az a' Frantzia
 Tiszt, kit B. *Szentkereszti* lőtt agyon (mint
 írtuk a' múltt postán), Frantzia Oberster
 volt, mivel több Fr. fő Tiszt nem esett-el.
 — Beszélli továbbá Gr. *Kinszky*, hogy
 a' *Vantzenau* ütközet nem első volt már,
 mellyben Katonáink akkor ütöttek a' Fran-
 tziákra, midőn ezek háló zsákjaikban alut-
 tak még. Éjtszakára t. i. zsákba dugták
 magokat a' Frantziák, úgy hogy tsak a'
 fejek van-ki, 's hirtelen ki nem bújhatván
 a' zsákból, péter - késekkel agyon döföl-
 tettek. — A' Fran. Lovasokról azt mondja
 Gr. *Kinszky*, hogy hamar meg-fzaladnak,
 's úgy el-lódúlnak, hogy utól nem lehet
 őket érni. Sokszor a' fel-fegyverkezett Fr.
 Föld-nép is szembe áll Katonáinkkal; de
 mihelyt menydörgegni kezdenek ágyúink:
 mindjárt hátat fordít. — *Lauterburg* Városát
 minden védelmezés nélkül hagyták volt oda
 a' Frantziák, holott ez a' Város úgy körül
 van véve nagy bástyákkal, mint *Béts*
 Városa. — *Fort-Louis* Várát, igen erős
 Várnak mondja Gr. *Kinszky*. Ha még
 ezen Vár is kezünkre száll: úgy még keve-
 sebb reménységek lehet a' Frantziáknak,
 hogy annyi Erősségeikből ki-verhessenek
 bennünket a' télen által. Tavaszkor pedig

sokkal könnyebben lehet velek bánni, mint bánhattunk az idén, midőn ők fészkeltek vólt bé magokat a' *Német Birodalomnak*, és *Belgyiomnak* sok Váraiba. — Nem győzi eléggé magasztalni Gr. *Kinszky Székely-Huszárinknak* vitézségeket. Nagyon ditséri az *Ausztriai* szabad Seregbéli Lovasokatis, kik nagy részént *Slavoniából* valók. — A' *Vantzeuati* ütközetben el - esett részünkről 33 ember, 's 27 ló. El-fogatott 2 ember, 's 7 ló. Sebbé estek 128 Vitézeink, 's 43 lovaink. Ugyan ezen napon (Okt. 26-dikán) *Hoerd* falu tájján, közel *Vantzenauhoz* (erről emlékeztünk már a' 643-dik lapon) el - estek a' *Ferdinánd* Magyar gyalog Reg. jéből 25-en, a' kik között vólt *Bucellini* Főhadnagy. Sebet kaptak 235-en. Ezek között vagynak: *Otskay* Májor, *Melitz*, 's Márki *Strozz* Kapitányok; *Drohojovszky* Alhadnagy; *B. Horetzky*, 's *Petykó* Zászlóartók.

Hertzeg Koburg' Armádiájától.

Okt. 23-dikán olly nagy erővel jöttek Népünk ellen a' Frantziák, hogy kényszerítették ez, *Menini*, *Marchiennesi*, *Moescroeni*, és *Templèneuvei* tanyáiból alkalmasabb helyekre vonni vissza magát. Ez alkalmatossággal 1 ágyút nyertek Vitézeink *Werwicknél*. Részünkről egynehány százra megy a' veszteség: de a' Frantziáké sokkal meg haladja a' miénket.

U u 2

Ugyan az nap temérdek Frantziát hozott ki *Mobözs Várából* Ferrand Generális; de vissza verettetett. A' miéink között 29-en estek el; 19-en el-fogattak, 's 141-en meg-sebesítették. *Davidovits* Generálisunk alatt két ló sebesített meg; maga is kapott egy kis sebet. Frantziák 85-en maradtak halva a' tsata-helyén; el-fogattak 1 Kapit.; két más Tiszt; és 41 Köz. emberek.

Okt. 24-én mintegy 15 ezer Frantziáság, mellynek 30 ágyúja vólt, meg támadta Gen. *Kray* E. Hazánkfiát *Orchies Városánál*: de vesztett közel 7 száz embert, A' mi vesztésünk meg-haladja a' százat.

Más nap ismét szerentsét próbált az ellenség; de 2 Tiszt 's 43 Közember vesztéssel tért vissza.

Mivel B. *Alvintzi* F. M. L. unk, beteges állapottal vagon: tehát helyébe F. M. L. Gr. *Kinszky* Ferentz állíttatott elő.

Okt. 25-dikén, 12 ezerig való Frantziáság a' mellyel hét ágyú vóltak, meg szállott *Lille*, és *Orchies* között *Tempelneuve* nevezetű falut: de hogy meg hallotta *Boros* Generálisunknak ellene lett indulását: vissza vonta magát.

Okt. 27-dikén, *Cysoinghoz* szállott H. *York*.

Az előljáró Sereg' Vezére *Boros* Generális meg vervén a' Frantziákat *Pont a Tressinnél*, egyenesen *Lille Vára* felé ment

az Ország úton. Ez alkalmatossággal 200. Frantziát aprítottak ölfzve Katonáink; 130-at pedig, nagyobb részént sebesen, el fogtak.

Ugyan az nap, Gr. *Latour* F. M. L. unkat, a' ki *Merbes le Chateau*nál fekszik (melly helység, Maubeugehez nem messzire, éppen a' szélén találatik az általunk küldött Mappának) temérdek Frantziáság meg támadta: de hogy a' Hollandusok is segítségére érkeztek Gr. *Latournak*: visszaveretett az ellenség.

Okt. 21-dik napjától fogva 27-dikig, részünkről 46-an végezték vitézi pályájokat a' tsata-piatzon; 240-en estek sebbe; 's 51-en fogattak el. — Ló 43 hüllött el; 33 kapott sebet: kettő pedig Urastól egygyütt el fogatott. — Hóltjaink között voltak: egy Major, és 3 Hadnagy. Sebesünk között vagynak: két Kapit., 4. Hadnagy, és egy Zászló tartó.

Lannoi nevezetű kerített Várost, melly közel esik *Lille* Várához, el vett vala tavaly Seregünk a' Frantziáktól; télire odá hagyta azt; de tavasszal ismét kezére kerítette. Egy idő múlva vissza vették a' Frantziák: 's két ezer embert állítottak belé 12 ágyúkkal: hanem Okt. 28-dikán el-lene indultak: *Vernek* Ts. Kir. és *Albercrombie* Anglus Generálisok: egy seregetskével, melly Ts. K. és Anglus Katonákból állott, és tiz ágyúkkal. A' Frantziák

nem sokáig állhatták ki egyesültt Népünk tüzelését, hanem délutáni 5 óra tájban meg szaladtak *Lille* Vára felé: de lovas-saink utánnok eredvén, sokat le-vágtak közülök, 's 4 ágyút el-vettek tőlök.

A' Városban maradt vólt még egy ágyú, 's mérgesen durrogott ki felé; de tsak hamar ezt is el halgattatták 40 gyalogjaink, a' kik ki vállalkozván több pajtásaik közül; bé rontottak a' Városba. Közel hat százan estek el a' Frantziák közül, százan pedig el-fogattak, kik között vagon egy Kapitány is. Nyertünk tőlök 5 ágyúkat, 4 puskaporos, és 3 bagázsias fizekereket, 's egynehány lovakat. — Rézfünkről 23 ember kapott sebet, el esett 5 ember, és 1 ló; két emberünket, és két lovunkat pedig el vitte az ellenség. — Még előre parantsolatjok vólt *Vernek* és *Albercrombie* Generálisoknak, hogy ne hagyjanak Katonai őrizetet *Lannoiban*; azért is egéllzen vissza vitték diadalmas seregetskéjeket *Cysoinghoz*. A' Hadi Kantzellária által ki adott Tudósításban nagyon ditsértetnek ezen győzedelemnek eszközei közül: *Sztárai* Reg. béli Májor és Fő Hadnagy *Mallovetz*, 's *Grines* Urak; *Eszterházy* Huzár Májor *Vajna* Urról pedig az iratik hogy ez alkalmatossággalis új remek jét adta vitézi bátorságának, 's okosságának.

Koburg Hertzeg' fő kvártélyja — egy magános levél szerént — *Englefontaine*, és *Poin* helységekben vagyon, 's az Ármádiánk mintegy hat mértföldnyire van benn a' Fran. földön. — Ölzve-summáltatott a' Htzeg *Koburg*' Kantzelláriájában, mennyi ágyút — — vesztettek a' Frantziák ebben a' háborúban. Vesztett ágyúúiknak száma hat ezerre tételik.

Austriai Belgyiomban, a' *Mechliniai* Kárdinális - Érsek, az *Afflyghemi* Apátúrsággal együtt, 40 ezer forintot adott költsön a' Kir. Kintstárba, a' had' végéig, minden interes nélkül; — az *Antverpiaí* Káptalan 30 ezeret; a' Püspök, a' Szeminariummal együtt 15 ezeret. — Buzdított a' *Mechliniai* Érsek, minden Megyéjebéli Ekklesiákat is, hogy a' mi ezüst készületekre nints szükségek Templomaikban, vagy pedig a' mellyeket ölzve - törtek a' múltt esztendőben az istentelen Frantziák, avagy ezeknek hitetlen követők: adják - bé a' pénz-verő házba, a' honnan had' végével meg-kapják említett ezüst készületeiknek az árrát, interesestől együtt.

A' *Nizzai* Grófságban jó helyen állanak, az újjabb tudósítások szerént, az egyesült Tsász. Kir., és *Szárdiniai* Kir. Seregek.

A' Királyt - kívánó Frantziákról, kik már nyóltz hólnápnál régebben tusakodnak *Vendéeban* a' Republikánusok ellen, azt

olvassuk egy *Angersi Levélből*, hogy még most elevenednek leg - jobban. A' Jákobinusok ellenben mindúntalan azt írják felölök, hogy haldoklanak.

A' *Nagy-Britanniai Udvar* egy nevezetes jelentést tétetett mostanság közönséggé, mellyben békeességgel kínálja mind azokat a' Frantziákat, valakik el - állanak Frantzia - Otszágnak mostani Igazgatóitól. Ezen jelentésnek első része így következik:

„Tudva vagynak már egész Európa előtt azok a' környülállások, a' mellyek kénytelenítették ő Nagy-Britanniai Felsőségét, hogy óltalmazólag való hadat kezdene Fr. Ország ellen; valamint szintén azon tárgyak is, mellyeket ezen hadnak kezdetével tzelül tett-fel magának ő Felsőge, t. i. hogy elhárítsa magáról az igazságtalan meg-támadtatást; egytáallyában - való védelmekre légyen a' maga Szövetségeseinek; mind ezeknek, mind magának igazságos indemnitást (káratlanságot) szerezzen; és a' mennyire a' környülállások meg-engedik, bátorságot eszközöllyön jövendőre a' maga Alattvalóinak, és minden más Európai Nemzeteknek is. Ezek azok a' végek, mellyeknek el-érésekre szükségesnek itélt ő Felsőge, elő-venni minden eszközöket, mellyekhez engedik nyúlni: Tartományainak jövedelmei, Népének buzgósága és szeretete, 's ügyének kétségsbe hozhatatlan igazsága.

De napról napra nyilvánvalóbbá lett, mennyire ellenzi Frantzia Országának belső állapota, hogy erős és állandó eggyességre lehessen lépni ezen Orzággal, a' melly pedig egyedül való eszköz arra, hogy az ő Felsége' igaz és hasznos tzellyai tellyesíttessenek, 's vissza-állíttassék előbbeni tsendességébe egész Európa. Igen nagy öröme vagynak tehát ő Felségének azok a' környülállások, mellyek reménységet nyújtanak, hogy ő Felsége siettetheti a' békességnek helyre-állását az által: ha egészen ki-nyilatkoztatja a' Frantzia Nemzetnek ép gondolkodású 's érzésű része előtt: mitsoda gondolatok lelkesítik ő Felségét, minémű végeket tett-fel, 's mi formán akarja magát alkalmaztatni a' dolgoknak mostani folyamatjához? A' hadi történetek; az a' bizodalom, mellyet mutatott ő Felségéhez egy a' leg-nagyobb tekintetű Városai közzül Fran. Országának (*Toulon*), 's mindenek felett az a' kívánság, mellyel Frantzia Országának tsak nem minden részei segedelmet óhajtanak, az őket össze meg össze-rontó kegyetlen uralkodás ellen: — igen szükséges, és elhalasztathatlan kötelességévé teszik ezen maga' ki-nyilatkoztatását ő Felségének, mellyet annál nagyobb kélszéggel tselekezik, mivel reményli, hogy a' vele egygyüvé fogott Hatalmasságoknak is gondolatjaik, és tzellyaik tökéletessen meg-eggyeznek az ő Felségével.

Attól az első idő - ponttól fogva, mellyben a' *Leg-Keresztyénebb* (*Christianissimus*) *) Felség, *XVI. Lajos* Király, öfzve-hivta maga mellé saját Népét, hogy vele eggyezőleg munkálódja a' Közjót: — minémű szívességgel kívánta légyen ő *N. Britanniai* Felsege, ezen felette nehéz, de igen köteles munkának szerentsés végét; meg-mutatta azt mindenkori maga-viselete által: mély szomorúságot szerettek ő Felsegében minden szerentsétlen következései az említett munkának, főképpen pedig az, midőn hova tovább vette vólna éfzre, hogy olyaténok a' környülállások, mellyek félbe - hagyatták ő Felsegével, barátságos és békességes maga - alkalmaztatását. El-következett végre az a' szem-pillantás, mellyben szükségesnek látta ő Felsege nem tsak azt, hogy a' maga jussait, és szövetséges Társait védelmezze; nem tsak, hogy az igazságtalan meg - támadtatást el-hárítsa magáról; hanem Népének

*) A' *Christianissimus* nevezetet a' Római Sz. Széktől vették vólt a' Frantzia Királyok; valamint a' Spanyol Királyok a' *Catholicissimus*, a' Portugallus Királyok a' *Fidelissimus* (Leg hívebb), és a' Nagy-Britanniai Királyok a' *Defensor Fidei* (Hit-óltalmazó) nevezetet. Jóllehet a' Nagy - Britanniai Királyok nem Romano Katholikusok már most: még is meg-tartják mindazáltal a' *Defensor Fidei* titulussokat.

leg-betsessebb haznai, még nyomossabb kötelességet is adtak eleibe: hogy t. i. ne engedje fel-forgattatni azt a' polgári társaságot, melly szereztséssén fel-állítatott az Európai Nemzetek között.

A' (Frantzia Nemzeti Gyűlés által) ki-hírdetett tzelok, t. i. hogy a' *Frantzia Igazgatás' hibái meg-orvosoltassanak; a' személyes szabadságnak, és a' vagyonosság' vagy tulajdonosság' (proprietas) jussai erőssen fundáltassanak; egy nagy számú Nép között bölts törvény-hozás, és a' törvényeknek igazságos, és mérséklett ki-szolgáltatása állíttasson-fel* — mind ezek a' haznos végek szerentsétlenül el-enyésztek, és olly polgári alkotvány következett helyekbe, melly a' köz rend-tartást egészen fel-forgatja. Eszközei ezen rontó alkotványnak: a' szám-kivetések, temérdek jószág' el-szedések, szabad akarat szerént való tömlötözések, szörnyű emlékezetű ember-mészárlások, 's végtére, átkozottúl való meg-ölése eggy igaz és jóltévő Fejedelemnek; 's egy Fels. Fejedelem-Asszony-nak, a' ki meg-tsüggedhetetlen erős lelkűséggel részt vett a' maga nagy Férjének minden szerentsétlenségeiben, hosszas szenvedéseiben, kemény fogságában, méltatlan halálában.

Az úgy nevezett Revolutzionális Törvényfűk előtt minémű erős-lelkűséget

mutatott legyen ezen Felséges Fejedelem-
Asszony (*Maria Antonia*), nem lehetne
arra nagyobb bizonyság, mint magának a'
dolognak summás elő-adása: Minekutánna
az említett Szék' Vádoló Prókátora el-
olvasta volna az általa fel-tett vádakat,
így szóllott az Elölülő a' F. Özvegyhez:
„Látja tehát, mikkel vádoltatik; legyen
figyelmetességgel, most fognak a' Tanúk
szóllani.

Ekkor elő-áll *Lecointre*, a' ki most
Tagja a' Nemzet-Gyűlésének, 1789-dikben
pedig fő Tisztje volt a' *Versáliei* Nemzeti
Gárdisták' eggy Ofztálynának. Ez hossza-
san beszélt mind a' revoluzió előtt 1779-
től fogva, mind pedig a' revoluzió' elein
1789-dikben történt dolgokról, 's midőn
végezte volna szavait, ekkor kérdezősködni
kezdett a' Fels. Özvegytől a' Törvényfészék'
Prézese:

Kérdés: Mit mond a' Tanú' beszédére?

Felelet: Én, nagy részéről azoknak,
a' mellyeket a' Tanú beszélt, semmit se
tudok. Az igaz, hogy ajándékoztam két
zafzlót a' *Versáliei* Nemzeti Gárdistáknak.
Az is igaz, hogy midőn vendégségek volt
a' Királyi Testörzöknek, meg-kerültük az
asztalokat ~ 's mind ebből áll, a' mit
tudok.

K. Mikor a' vendégeskedő Gárdisták'
palotájában volt, nem musikáltatott - é ez
az ének: *O Richard, o mon roi!*

F. Erről nem emlékezem.

K. Jelen volt-é akkor, midőn a' vendégeskedők között némelyek a' Nemzet' egészségéért akartak inni, 's az meg nem engedtetett?

F. Azt nem hiszem.

K. Tudva vagyon egész Fran. Országban, hogy akkor *Verszáliában* a' fegyverben volt három Sereget meg-látogatta, hogy reá beszéllye őket a' Királyi méltóság-védelmezésére?

F. Erre nints mit felellyek. (*Je n'ai rien à repondre.*)

K. Mitsoda rendelések tétettek arra a' végre, hogy bajonéttokkal körül-vétessenek a' Nép' Deputátusai, 's fele-réizek meg-öletessék?

F. En soha leg-kissebbet se hallottam illyes dologról.

K. Kéttség-kívül jól tudja, hogy a' Márs-mezején (ez, Páris Városa alatt vagyon) fegyveres Katonák voltak; az okát is kelletik tudni, miért gyültek oda ölzve?

F. Igen is tudom, hogy ölzve-gyültek, de nem tudom miért.

Kérd. De mivel a' Férje nagy bizodalommal viseltetett hozzája, tudhatta az okát is?

F. Ok volt a' közönséges bátorságnak vissza-állítása.

K. De hiszem, akkor bátorságban éltünk. — Tud-é valamit arról, hogy

Artois (az *Artésiai* Gróf, ifjabbik Testvérje volt *XVI. Lajosnak*) fel akarta puskaporral vettetni a' Nemzet-Gyűlése' palotáját.

F. Soha se hallottam, hogy az én Ötsém (tud. ill. *Artois*) azt akarta volna tselekedni.

A' második Tánú, *Lapierre János* nevű, Generáladjutáns volt. Ez azt mondotta, hogy 1791-dik esztendőben Június' 20-dik és 21-dik éjtfzakáin (a' midőn element vala a' Kir. Familia titkon *Párisból*) igen sok Embereket látott a' *Thuilleriesbe* (Kir. Udvarba) ki's bé-járni.

Kérdése a' Prézesnek a' F. Özvegyhez:

Mikor ki-ment a' palotából, gyalog ment-é, vagy hintón? F. Gyalog.

K. Merre? F. A' Karuffzelen keresztül. (Egyik udvara a' Kir. Palotának, Karuffzelnek hivattatott.)

K. Mikor titkon el-mentek *Párisból*, benn voltak-é akkor a' (Kir.) Palotában *Lafayette*, és *Bailly*? (Az első, Vezérjek volt akkor a' Nti Gárdistáknak; a' másik pedig Polgármestere Páris Városának.) F. Azt nem hiszem.

K. Ki nyitotta-ki akkor az ajtót? F. Én magam.

K. Hány órakor indultak-el *Párisból*? F. Tizenkét óra előtt három fertállyal.

A' harmadik Tanú volt, *Rouffillon* nevezetű Borbély, 's egyszersmind Pattan-

tyús. Ennek tanúbizonysága abból állott: hogy midőn, 1792-dik esztendőben, Aug. 10-dik napján a' N. Gyűlése' palotájában keresett menedék-helyet a' Kir. Familia: ő a' Fel. Özvegy' ágya alatt két butelliákat talált, mellyek közzül egyik már üres, de a' másik tele volt még borral; 's úgy gondollya, hogy talán ezek a' butelliák a' Helvetus Gárdisták' itatásokra valók voltak.

Kérdése a' Préznesnek a' F. Özvegyhez:

Nem adott-é borra való pénzt a' Svájtzereknek (Helvetus Gárdistáknak)? F. Nem. K. Nem mondta-é ki-menetelekor egy Svájtzer Tisztnek: Igyon Barátom! ajánlom magamat. F. Nem.

K. Hol töltötte Auguszt. 9-dik éjtszakáját? F. A' szobáimban, a' Húgommal (így nevezte *Ersébet* Kir. Htzeg-Affzonyt, *XVI. Lajos' Testvérjét*), és le se feküdtem.

K. Miért nem feküdt-le? F. Mert éjjél tájban hallottuk, hogy mindenféle félre-verik a' harangokat, 's úgy értettük, hogy mindjárt reánk jő a' Nép fegyveressen.

Frantzia Ország.

Égalité Filep, vagy más névvel, a' néhai *Aureliánumi Hertzeg*, Okt. 20-dikán érkezett *Mársziliából Párisba*, de hasonló érkezés volt ez, a' *Mársziliába* lett mentelhez. Valamint t. i. fogva vitetett vala

oda *Párisból Égalité*: úgy most fogva hozatott-villza onnan Párisba.

Perrin nevezetű néhai Tagja a' mostani Nem. Gyűlésének, Okt. 20-dikán délután szégyen-póltzra állíttatott-ki a' Revoluzió' piattzán. De ez, tsak kezdete volt a' nyomorúságnak: mivelhogy a' szégyen-póltzra való állást, 12 esztendőig tartandó bilints-hordozás követte; és ha el-telnek a' 12 siralmas esztendők: nem lessz maga emberségéből tsak annyi helye is, a' hová fejét le-hajthassa, mert minden vagyonya el-véttetett. Ezen büntetést az által vontá *Perrin* a' maga fejére, mert tsalárdkodott, midőn Tagja volt annak a' Deputátzió'nak, melly vigyázott a' hadakozó Sereg' szükségének pótolására. Ez is egy volt azon Tagok között, a' kik halálára voksoltak *XVI. Lajosnak*.

Mirabóra rá esmertek halála után a' Jákobinusok, hogy koránt sem az az Ember volt ő, a' kinek gondoltatott: azért is, mivel már egyebet nem tehetnek néki, legalább azt meg nem engedik, hogy tetemei a' Pantheonban maradjanak, a' hová most *Marát*, és *Chalier*' tetemeit akarják bévitetni. *Chalier*, Republik. Polgármester volt *Lyonban*, 's a' Rojalisták által megölettetett.

